

Из Научна конференция от Факултет по славянски филологии на Софийски университет „Свети Климент Охридски“ на тема: **„Над него ден изгрява, или за образа на Слънцето в българската литература и фолклор“**, проведена малко преди зимното слънцестоене – 16 декември 2021 г. – в Нова конферентна зала на СУ и онлайн.
 Организатори: д-р Надежда Стоянова, д-р Владимир Игнатов, д-р Мария Маринова-Панова, д-р Мария Русева.
 Художник на логото: Петра Керкенезова

Слънчеви отблясъци от Николай Райнов в модернизма на поезията към 1930-те години (с. Ницше, „Апокалипсиса на Йоан“, Юлия Кръстева, Елин Пелин, Йордан Бадев, д-р Милко Ралчев, Смирненски, Гео Милев, Багряна, Далчев, Валери Петров, Вутимски, Лъчезар Станчев и "Поета с бронираната вяра",...)

Дълбоките божествени корени на слънчевите отблясъци могат да се намерят в „тилилейската“ притча - роман **„Между пустинята и живота“ от Николай Райнов** (1919 г.), която вековно радва ценителите с поука чрез същини на модернизма: Слънце, Слънчево божество, Пророк, Слънчев мит, Душа, Бог, Син божи, Човек, Хора...

Радост е, че устоите на приказното в притчата се основават на лъчите на Слънцето. Слънцето (Светило) е първичен интуитивен фактор за синовно преклонение на Човека към силата от божествено приказното в разказа на притчата – роман на Николай Райнов, където четем:

„В книгите на хебреите се среща много иносказание; аз намерих в тях любопитни неща. Те говорят за пророк, по име Елиас. Мене се струва, че то е древно слънчево божество. В много черти от живота на този

Макрон награди с най-високото френско отличие най-великата българка Юлия Кръстева в 2021 г.

пророк намирам слънчев мит...

Човек не знае по-велико от слънцето, защото - едва отворил очи — погледът му среща лъчите на огромното светило, а галилейците казват и днес на мълнията огън на Елиас...

В тази притча **Светлозар Игов** вижда: „интересен опит да се създаде български философско-стилизиран роман за Исус Христос“ (История на българската литература, Изд. „Сиела“, С., 2001).

30 години преди Николай Райнов **Фридрих Ницше** в **„Тъй рече Заратустра“** (превод Жана Николова-Гълъбова, Изд. „Христо Ботев“, С., 1990) търси опора в Слънцето за начало на свръхчовешката своя притча:

„... Когато навърши тридесет години, Заратустра напусна родината си и родното езеро и се оттегли в планината. Цели десет години той не се умори да се наслаждава на своя дух и на самостата си, но накрай сърцето му се обърна — и един ден той се вдигна още в ранни зори, застана пред слънцето и му рече тъй:

...О, ти, огромно светило! Щеше ли да познаеш истинското щастие, ако не бяха

тези, които огряваш със светлината си?...“
 Трето хилядолетие силата на слънчевото отражение – божествено и приказно е в **„Апокалипсиса на Йоан“**:
 „ГЛАВА 1

„Стих 16. Той държеше в дясната Си ръка седем звезди, а от устата Му излизаше двустър меч; лицето Му сияеше, както слънце сияе в силата си.“

Най-успешната със световно признание слънчева българка в Париж **Юлия Кръстева в 20-ти век** определи най-точната и необходима формула в легендарната „Семеiotika“:

„На мястото на понятието интересубективност се поставя понятието интертекстуалност и **поетичният език вече се чете, най-малкото, като двойствен**“ (Кръстева, Ю., Semeiotikè, recherches pour une sémanalyse, Paris, Seuil, 1969, p. 145.)

Върху тази здрава божествена научна основа можем спокойно да потърсим амбивалентния поетичен език и неговите автори жертви на текстове вгледани в „Отблясъците на Слънцето в модерния град“.

Слънчевите отблясъци, за да проникнат в градската поезия се помушват през селската идилгия.

Йордан Бадев осветява темата: „Най-съществената и най-хубавата част от голямото дело на Елин Пелина е свързана с времето на първата му проста, свежа и неподправена поетическа младост.“ (Из „Скици на живите“ от Йордан Бадев в „Слово и Родина“, стр. 153)

В „Кумови гости“ из „Пижо и Пендо“, Елин Пелин (1917) ни радва чрез слънчевото измерение – „три копрали“:

През три села надалече утре кум ще ги дочака...
 — Хайде, Яно — Стойчо рече, — че се времето протака.

...
 — Кум Милен човек е весел, ще ме срещне като цар!
 — А на мене, боже мили, що ли е приготвил дар!

— Па какъв е гостолобен, що ще вино да пролей!
 — Ба, това ти само мислиш! — Яна укорно се смей.

...
 — Ба, я глей го! Хей човече, махни таз игра безочна! — и се вдигна смях в колата и боричкане започна...

Над могили слънце златно ей отскочи три копрали и прати лъчи игриви там на двамата заспали.

Може би, „усмихнатото слънце“ в градския булевард от „Пролетен грях“ е възрадвало **Милко Ралчев** („Из Критика на новата българска лирика“, 1934 г., стр. 71): „...нерядко Смирненски ни се откроява в образа на един поет, който носи в себе си душата на художника и на съзрателя... И популярността си Смирненски дължи повече на хумористичната си поезия отколкото на сериозната.“

На тази лирика е поклонник пролетариата, който го смята за най-истинска превъзгледание на Ботева...“

Пролетен грях (1922 г.) Смирненски

Усмихнато слънце припече и пролетен химн прозвъни; мечтите ми връщат се вече от топли южни страни.

...
 Анета, Жанета и Мери и проче амурни сестри, открийте сърдечните двери, макар да сме пак без пари.

И нека всуе ви не молят горящите наши души — уясен грях върши напролет тоз, който не ще да греши!

Отблясъците на слънцето дават сила също и на едно цвете в социалната борба, така се появява поетичният въпрос:

В какво се вглеждаш, **златен слънчоглед**, какво съзираш, смело, бойно цвете, народа ли, упътен в поход светъл, когато беше ти на първи ред? (Из „Къща“, „Пролет на булеварда“ от Лъчезар Ст., 1933)

За публикуваната от Гео Милев в сп. Пламък поема „Септември“ (1924 г.) **Милко Ралчев** („Из критика на новата българска лирика“, 1934 г., стр. 65.) намира слънчево възхищение:

„...възвяха на бунта на пролетарските маси и смъртта на поп Андрей умрял на бесилото. Тази поема добива голям успех и става идеал на пролетарската класа. В нея наистина има много хубави места, които са пропити от един краен реализъм, който я прави една от най-интересните поеми от този род в нашата литература...“

Септември (1924 г.) Гео Милев

Слънчогледите погледнаха слънцето!
 Зората от сън се пробуди
 сред гръм от картеници:

...
 Трепет и страх.
 Слънчогледите паднаха в прах.

Там посред общия смут сам,
 като луд
 епически смелия

Конференция: **„Над него ден изгрява, или за образа на Слънцето в българската литература и фолклор“**

Канал „Бивалица“ * 2021 * www.slance.eu * Facebook „Владимир Л. Станчев“

Продължава на следващата страница.

поп
 Андрей
 с легендарния топ
 стреля
 снаряд след снаряд...
 В последния миг:
 "Смърт на Сатаната!"
 извика
 побеснял и велик -
 и обърна назад
 своя топ:
 последната
 граната
 изпрати
 право там

- в божия храм
 дете бе пял литургия, ектении...

И се предаде.
 "Да се обеси червения поп!
 Без кръст - без гроб!"

Можем ли да усетим отражението
 на щастливия градския отблясък на
 Слънцето, като антитеза на сиви улици,
 тъмнина, сивота, паяжина - мрежа на
 кръвожаден паяк в Париж?

Йордан Бадев превратно се радва и
 скрива оплакваческия синдром на Багряна
 с „изсмукана кръв“ на жертви на пляка -
 Париж: (Из "Скици на живите" от Йордан
 Бадев в "Слово и Родина", стр. 249):

„...Любовта е вече не само стихия,
 не бохемство, а топъл кът, дете се
 разтапя ледът на изживени в мъка дни.
 Мисълта свива към големия въпрос за
 смисъла на изминалите дни.
 Въображението залита като пияно към
 спомена, който захваща понякога да
 мъчи. В сърцето се спуска сянка на тъга и
 скръб.

Но ето Париж - "магьосникът град",
 "огромен паяк", който я вплита в златната
 паяжина на своите вълшебства. В
 многоликата човешка маса, която гъмжи
 по булевардите, в безкрайния лабиринт
 на малките и тесни улички, в кипежа на
 живота под земята и над земята, поетката
 нека да се забрави и да "изчезне". Нова
 жажда гори вече в душата ѝ. Самодивския
 копнеж към волност израства в съзнаван
 стремеж към риск и приключения, в който
 изчезват всички връзки със земята. Тя
 иска да обгърне целия свят, да пътува, да
 види, да се опита от пространството, но...
 за тоя устрем на душата към опиянение и
 забрава са потребни средства - а тя ги
 няма: слаба и бедна жена е все пак
 талантливата поетка...

ПАРИЖ (1929 г.) Багряна
 из „Звезда на Моряка“

ОБИЧАМ ТВОИТЕ безбройни сиви улици,
 през вековете оцелели тъмни къщи
 и кафенетата с космополитна пъстра
 публика,
 и твоя дъжд, и замъгленото небе
 намръщено...

Далеч от тебе, изведнъж настъпват
 мигове -
 зачевам твоя дим бензинов да подишам
 и болна от носталгия, се вдигам и
 пристигам
 като в родина, може би от друг живот
 предишен.

- Париж, огромен паяк, спрял се
 неподвижно,
 заметнал тънката си мрежа над земята,
 стоиш и чакаш - жертвите отвсякъде
 прииждат,
 изсмукаш им кръвта и непотребни, ги
 замяташ!

В още един поглед към Париж
 откриваме отражението на градския
 отблясък на Слънцето, противопоставено
 като бял сняг върху „черен като въглен
 град“ у Атанас Далчев, на основата на
 проникновено обобщение от **Милко
 Ралчев**:

„...Лириката на този поет е наситена с
 твърде много драматизъм, със стремеж
 към проникване в тайните на битието, с
 един свет твърде сложен и церебрален.
 Наистина, в тази поезия не се откроява
 един емоционален темперамент, - един
 сантиментализъм, но тя по никой начин
 не може да бъде характеризирана като
 разсъдъчна, защото в нея живее един
 патос, може би, твърде статичен и твърде
 много индивидуален, но именно той дава
 известен мистичен отсенък и глъбина...“

СНЯГ (1929 г.) Далчев, из „Париж“

Над тези стръмни стрехи от желязо
 и тези булеварди от асфалт
 поне един път няма ли да слезе
 снегът от небесата като бял
 и лъчезарен ангел? Аз не вярвам.

...
 Бял сняг ще има само във градините,
 където са играели деца.

Отражението от слънчева поезия
 оказва влияние на следващи поети и
Валери Петров не го забравя (Из Слово
 на Валери Петров при откриване на
 изложбата "Поета на усмивката" в НБКМ,
 документален запис 27.5.2004 г.):

„Помня, че много го обичахме...
 Помня, че наизуст знаехме неговите
 неща и всички се влияехме. А пък
 най-много **Сашо Вутимски**... И това се
 отрази и най-много на неговата поезия, в
 която когато се вглеждаме, ние които
 помним, виждаме до ден днешен влия-
 нието на лъчезар-станчевия стих, както
 казах разкрепостен и не само в неговата
 ритмика, но и в идеите на поета...“
 Поетическата и житейска
 индивидуалност на Вутимски определя
 безалтернативно трагичен извод -
 „студен и безизходен е снегът“:

СНЯГ (1941 г.) Вутимски

Снегът е бял, безмълвен и студен.
 Пътеките изглеждат позлатени
 и мисля, че небето върху мен
 спокойно и замислено е слезнало...

...
 Студен и безизходен е снегът
 и здрачините слизат безпределни.
 Страхувам се от смърт. На кръстопътя
 стърчи злокобно призрачната мелница.

Трите примера със стихове за
 Париж и сняг могат да бъдат обобщени
 като градски студени слънчеви
 отблясъци с „**оплаквачески синдром**“.

Литературната изненада в
 1939-та година, най-успешната на
 последното Царство България, става поет
 родом от курорта Вършец с книга носител
 на слънчеви градски отблясъци и
 знаменателно заглавие (за времето на
 началото на Втората световна война)
 „**Земя под слънце**“.

Стр. 6

Зора

3.1.1940 г. брой 6158

ИЗДАНИЕ И СОБСТВЕНОСТ НА АКЦ. Д-ВО „БЪЛГ. ПЕЧАТЪ“ УЛ. 11 АВГУСТЪ 18
ЩАСТЛИВИЦИТЕ ОТЪ 1939 ГОДИНА
 ЛИТЕРАТУРНИТЕ НАГРАДИ И НАСЪРДЧЕНИЯ

В слънчевия леден зимен ден
 на 3.1.1940 г., във (брой 6168) на вестник
 „Зора“, под слънчево заглавие
 „Щастливците от 1939 година -
 дитературните награди и насърдения“
Йордан Бадев, в края на статията,
 представя голямата годишна награда за
 поезия само с едно единствено
 изречение:

„И най-после един нов лауреат -
младият поет Лъчезар Станчев за
 сборката му "Земя под слънце" в която в
 изящни и различни от Каралийчевите
 звукови хармонии трепти патетично
 същата обич към майката родна земя.“

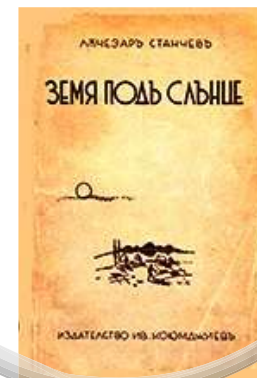
У ДОМА (1939 г.) Лъчезар Станчев
 (след „Париж под слънце“)

...
 Със усмивка кротка ти дойде.
 Нищо, че си малко закъсняла.
 Само с теб ли? - Имам тоя ден
 среща със родината си цяла.

...
 Зная, зная: всичкият ми плам,
 мислите ми са били нетрайни,
 чужденките, що обичах там,
 бяха дъх на вечери омайни.

...
 Последният куплет е истински
 рефрен на веруюто в градския отблясък
 на „Слънцето в българската литература
 и фолклор“:

Вярвам: в слънце ще блести светът,
 вярвам в твоята любов, момиче,
 вярва има само в роден кът
 и света чрез него аз обичам.

Само след месеци, поет
 осветен с „вяра“ от наградените поетични
 слънчеви отблясъци в 1939-та година
бронира своята светла вяра срещу
„бронейни патрони“, но това не го
 спасява от жесток скок във вечността.

Вл. Л. Станчев
 Доклад от Конференцията

Канал „Бивалица“ * 2021 * www.slance.eu